

עצות לתיקון המדות קנאה כעס ושנאה - שיעור 955

I. הקדמה להעניין

- (א) עיין ביומא (ט:) דבזמן חורבן בית שני היה להם תורה ועבודה וגמילת חסדים ומ"מ נחרב הבית מחטא של שנאת חנם אך בבית ראשון החטאים היו משום ע"ז גילוי עריות ושפיכת דמים מ"מ נבנה אחר שבעים שנה משמע ששנאת חנם חומר יותר מהג' עבירות שאמרו עליהם יהרג ואל יעבור והטעם דאנו אומרים דהשנאה אינו עבירה אלא מצוה ויותר שנאה יותר מצוה ולכן אין צריך תשובה עיין בעיון יעקב ועץ יעקב על העין יעקב (ינמות ס"ג:) הנוגע לתלמידי דרבי עקיבא
- (ב) כל הצרות שבאו עלינו במשך הדורות דהיינו עשרה הרוגי מלכות, Crusades, pogroms Holocaust היו משום חורבן בית שני שנחרב משום שנאת חנם
- (ג) שיטת הרב רבינו יאשיה פינטו בפירוש הרי"ף על העין יעקב שדעת רבי אלעזר בן עזריה דאם לא פייס חברו אין הקדוש ברוך הוא מוחל לו
- (ד) הישועה תלויה באחדות ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל (דברים ל"ג - ה)
- (ה) אין מועד בישראל כיום שחרב בית המקדש משום אחדות והכרובים בבית המקדש היו מעורין זה לזה שהחורבן מביא לאחדות בישראל ולכן מסיים בה שמונה עשרה בשים שלום

II. ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה

- (א) משום דכל שכן שיאהב לרעך יאהב לה' שהיא תכלית הבריאה (של"ה)
- (ב) משום דה' משלם מידה כנגד מידה (מסילת ישרים י"ט - כ)
- (ג) שהוא תבלין כנגד קנאה כעס ושנאה
- III. שורש הסיבה של המידה הרע של שנאה הוא קנאה שמביא לכעס וכעס מביא לשנאה כמו יצחק וישמעאל ויעקב ועשו ויוסף ואחיו וקיין והבל ושנאה מביא לפעמים להריגה וחורבן ועיין בסנהדרין (ל"ג:) בענין נדב ואביהוא ומשה ואהרן

IV. עצות טובות לתיקון המידה של קנאה וחמשה דברים אלו הם תבלין למידה רעה של קנאה

- (א) העיקר שיתחזק האמונה הפשוטה (פלא יועץ עניות)
- (ב) דה' שמתו במצבי לטובתי ואין צריך לקנא שום אדם
- (ג) לכל אדם יש תפקיד בעולם ונידן על השלמת התפקיד (מסילת ישרים י"ב) ועיין בספר לרעך כמוך (דף 160)
- (ד) הם כבני ותלמידי שאין מקנא אותם ואבאר
- (ה) הסתפקות במועט (מהרש"א ז"ק ק"ז:)

V. לתקן המידה רע של "כעס"

- (א) ה' אוהב מי שאינו בעל כעסן ומי שאינו מעמיד על מדותיו (פסחים ק"ג:)
- (ב) כעסן אחד מכ"ד כתים שקשה לעשות תשובה (רמב"ם תשובה ד - ה)
- (ג) איזהו גבור הכוכש את יצרו (לכות ד - ה)
- (ד) רב אדא בר אהבה זכה לאריכת ימים שלא היה כעסן בביתו (תענית כ:) וכן רב זירא זכה לאריכת ימים משום דאינו כעסן (מגילה כ"ח:) וכן רב אליהו Lopian היה כמעט 100 משום שלא היה כעסן
- (ה) כעסן כעובד עבודה זרה (שבת ק"ה: וזרכות ל"ג:)

(ו) עיין באגרת הרמב"ן דמידת כעס הוא מידה רע מאד דמביא האדם לגיהנם ועוד כתב (שם) דמי שהוא בעל גאווה הוא מוריד במלכות שמים ... דה' מלך גאות לבש ובמה יתגאה אם בעושר ה' מוריש ומעשיר ואם בכבוד ... העושר והכבוד מלפניך ואם מתפאר בחכמה מסיר שפה

לנאמנים וטעם זקנים יקח והמדה הטובה מכל המדות היא הענוה וענוה מביא ליראה ושישרה עליך רוח השכינה וחיי עולם הבאה ושכל דבריך יהיו בנחת ומדה של נחת היא שורש גדול לכל הענין ועוד כתב שיחשוב הדיבור קודם שתוציאנו מפך

ז) העומד בכעס צריך לומר שבעה פעמים בקול רם גיהנם גיהנם גיהנם (ד"ע)

VI. תיקונים בשנאה

- א) לא תשנא את אחיך בלבבך שהוא לאו (ויקרא י"ט - י"ז)
- ב) לרבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך שהוא מצות עשה ושהוא כלל גדול בתורה
- ג) מי שמחל לו למי שגרם לו צער נמחל כל עונותיו
- ד) מעשה ברבי ישראל סלנטר ברכבת באיש המבזו ואבאר
- ה) מעשה ברב משה בתפלת זכה ואבאר
- ו) אשת רב חייא מצערו והוא מחל לה שמגדל בניו
- ז) אמרו בשם רב פאם שיש ג' עיקרים לתיקון המדות פארגינין, פארקוקען, און פארגעסין
- ח) שמעתי מעשה בשני ראשי ישיבות שהיו שותפין במוסד אחד ונהגו בשלום ובשלוה בלא שום פקפוק ומחלוקת כל ימיהם וטעם הצלחתם היה משום שהם הביטו אחד על חברו רק על המעלות הגדולות שהיו להם ולא על חסרונותיהם
- ט) וגם שמעתי מעשה שנעשה ברב אליעזר זילבער ושמעון Weizenthal אחר המלחמה שהוא לא רצה להיות דתי משום מעשה אכזרי שעשה איש דעתי בסידור שלו במחנה אמר לו דצריך להביט על האנשים הכשרים ולא על איש פרטי או מעשה פרטי
- י) וגם שמעתי מעשה ברב איסר זלמן מלצר ורב דוד פינקעל בענין כתיבה בחול המועד על כלי צוקער הפסוק עיניך לנוכח יביטו ועפעפין יישרו נגדך (משלי ז - כ"ה) שלומדים משם דקודם דיביט על חסרונות של אחרים יביט על חסרונותיו ועוד גם צריך לראות כסדר הפסוק דמלתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה
- יא) וסוף דבר הכל תלוי בסעייתא דשמיא לכן עצה טובה לבקש בסוף ש"ע שה' יעזרנו לחקור המדה הרעה של שנאת חנם וצריך לעשות זה בכל תפלת ש"ע כל ימינו עד ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן והבא לטהר מסייעין אותו
- יב) עצה טובה ללמוד מספרי מוסר בכל יום לכל הפחות חמשה דקות אפשר מחפץ חיים שיעור היומי שהיום רכילות (ט - י"ג)

VII. גדלות וכוחות התשובה

- א) אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו (זרכות ל"ד:) כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם (רמב"ם תשובה ז - ז) ודרך משל יותר גדול מי שהיה עני ונעשה עשיר ע"י עמלתו ממי שקבל עשירותו דרך ירושה או מתנת אחרים ולכאורה צריך לעמוד לפני בעל תשובה כמו שצריך לעמוד לצדיק גמור ועיין ביומא (פ"ז.) וברמב"ם (ז - ה) דאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ואם עושין תשובה מיד הן נגאלין
- ב) אפילו הרהור קל מועיל לתשובה שדייקו מגמרא (קדושין מ"ע:) דהמקדש אשה ע"מ שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת דשמא הרהר תשובה בדעתו וכ"כ הרמב"ם (ז - ו) אמש הוא היה שנאוי והיום הוא אהוב
- ג) נאמר במדרש (שיר השירים ה - ג) אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו

VIII. צריך להיזהר בליל ל"ג בעומר מבין השמשות והלאה שלא יאמר היום ל"ג בעומר עד שיספור בברכה (תוספות חיים על החיי אדם כלל קל"ח)

הערות בעניני ספירת העומר וקבלת התורה

I. אם ספירת העומר בזמן הזה מדרבנן או מן התורה

- (א) עיין בבה"ל (תפ"ט - ה' ד"ה "לספור העומר") דדעת הרמב"ם בתמידין (ז' - כ"ג) והחינוך ועוד כמה פוסקים שהוא דאורייתא ודעת רוב הפוסקים הסכימו דספירה בזמן הזה אינו אלא דרבנן שהרי עכשיו ליכא קרבן עומר והספירה שבתורה הוא למנות מן קרבן עומר עד קרבן של שתי הלחם ועכשיו לא שייך זה (ר"ן) ורק זכר למקדש
- (ב) המחלוקת הנ"ל אם ספירת העומר בזמן הזה מצותה מהתורה או מדרבנן נוגעת לכמה הלכות
1. אם אפשר להקדים ולספור בין השמשות (ז"ה "לספור" וז"ה"ל תפ"ט - ז' ד"ה "וכן")
  2. אם לא ספר בלילה ונזכר למחרתו בין השמשות (ש"ת סק"כ)
  3. אם להחמיר שלא לספור לפני זמן צאת הכוכבים לשיטת רבינו תם
  4. אם המצוה צריכה כוונה (מ"ז סקי"ז - ו"ז)
  5. אם קטן שהגדיל בימי הספירה יכול להמשיך בברכה
  6. לענין קדימה במצות

II. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך

- (א) מה שיש אומרים קודם הספירה הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה אין בזה חשש כל תוסף ואע"פ שלדעת השו"ע (תפ"ט - ה' בבה"ל ד"ה לספור) דאין הספירה מהדין תורה בזמן הזה והלשון מצות עשה יש לפרשו גם על מצות עשה דרבנן ומה שאומרים כמו שכתוב בתורה יש לפרשו דחכמים תקנו מצוה זו כמו שכתוב לעשות זכר למקדש (הליכות שלמה י"ב - ז')
- (ב) ספר היום וטעה במנין וחזר תוך כדי דיבור וספר כהגון אין צריך לחזור ולברך אמנם אם הוא לאחר מכדי דיבור חוזר ומברך משום דחשוב כאילו כבר גמר לעשות המצוה בטעות והו"ל היסח הדעת (שם אות ה')
- (ג) ספר ספירת העומר כהוגן וסבר שטעה וחזר בו תוך כדי דיבור וספר שלא כהוגן מסתבר שיצא בספירתו הראשונה וטעמו משום שלא כיוון שלא לצאת בספירה ראשונה והשניה הם דברים בעלמא (שם)
- (ד) מי שדילג יום אחד מלספור ספירת העומר יכול לברך על הספירה עבור אחר להוציאו בברכתו וכיון שכן אין דבר זה מפקיעו מדין ערבות כיון דסו"ס שייך בזה וכמו שכל אדם אע"פ שכבר יצא מוציא
- (ה) העובר את קו התאריך (international dateline) מן המזרח למערב שאז אם המזרח היה יום ג' בעומר הרי במערב יום ב' לכשיגיע ליל ג' בעומר במערב ימנה שוב ג' אך לא יברך אלא מן הלילה שהוא ליל ד' ואילך אבל העובר מן המערב למזרח שהגיע בעומר ליום ד' ולכשיחשיך ימנה במזרח ה' בעומר נמצא שהפסיד יום ד' בעומר ועל כן שוב אינו סופר בברכה

III. תדיר ומקודש יותר איזה מהם קודם

(זבחים פ"ט - ה' - רמב"ם תמידין ט - ז')

בליל שבת ויש לפנינו ג' מצות ספירת העומר קריאת שמע וברכת המזון איזה מהם קודם

- (א) תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם אפילו כשהתדיר רק מדרבנן והאינו תדיר מן התורה ולכן צריך להקדים ברכת המזון לספירת העומר אמנם ק"ש תדיר לברכת המזון של חובה (בשבת ויו"ט) ואין מצטרפין ברכת המזון דחול שאינו חובה ואפילו לספירת העומר אין לו שום קדימה (שו"ת שאגת אריה זרכות כ"ז) ולכן לשיטה זו הסדר הנכון הוא ק"ש שהוא תדיר ואח"כ ברכת המזון ואח"כ ספירת העומר
- (ב) כשהאינו תדיר מן התורה והתדיר מדרבנן האינו תדיר קודם ורק אם שנים אומרים תדיר קודם (שו"ת נודע ביהודה ה' - מ"ה) דהולכין אחר היותר קודש ולכן ברכת המזון קודם שהוא מדאורייתא וק"ש אינו חיוב גמור דאפשר יצא כבר בתפילת ערבית מ"מ יותר חשוב מספירה דלרוב הפוסקין הוא רק מדרבנן בזמנינו משא"כ ק"ש העיקר כרבנן דלא יצא ודלא כרבי יהודה דיצא מפלג המנחה (זרכות כ"ו)

- (ג) אמנם עיין בהמור וקציעה דספה"ע קודמת למעריב דתפילה מדרבנן וספירה עיקרה מן התורה ואע"פ שמעריב תדיר ספה"ע קודם וזה כהנודע ביהודה (בה"ל תפ"ט ד"ה אחר תפילת) והנמוקי אור"ח (תפ"ט - ז') חלק עליו דמעריב יש בו ק"ש שהוא מן התורה ולכן הוא קודם ולא משום תדיר ועוד כתב דתדיר ומוקודש יותר אינו מבואר ההלכה למעשה איזה קודם ע"ש

